

De broedvogels van de oosterpolder inventarisatie in 2001

Guido Meeuwissen

De Oosterpolder is een natuurgebied in eigendom en beheer van de Stichting het Groninger Landschap. Het SGL-deel van de polder wordt globaal begrensd door de Waterhuizerweg, het goederenspoorlijntje Haren – Hoogezand, het zuidelijk elzenbroekbosje, het Veendijkje en de nieuwe recreatieplas. Vanaf juni 1999 is de polder ingrijpend veranderd: aanleg kades, afgraving weiland, aanleg wandelpaden, uitgraving plas en openstelling voor publiek. Vóór deze ingreep heb ik in 1999 een broedvogeltelling verricht om een opname te maken van de vogelstand voorafgaand aan de herinrichting (zie mijn eindverslag voor SGL).

Na de herinrichting heb ik in het kader van „Monitoring Oosterpolder” de broedvogels opnieuw geïnventariseerd. Naast de broedvogels werden ook de niet-broedvogels, zoals overzomeraars en doortrekkers, geteld. Dit stuk is een verslag van de inventarisatie van 2001 en trekt een vergelijking met de resultaten van de telling van 1999.

Methodiek

Verspreid over de maanden april, mei en juni 1999 bezocht ik 22 maal de polder op wisselende tijdstippen van de dag. Zowel vroeg in de ochtend, overdag, als laat op de avond. De duur van de bezoeken varieerde van een tot maximaal vijf uur.

Als telmethode werd gekozen voor de karteringsmethode, waarbij de territoria van de broedvogels tijdens elk bezoek werden ingevuld op een kaart van het gebied. Een territorium werd ingetekend als ik de zang of balts waarnam van een soort, zijn alarmgeluid, zijn nestelgedrag of zijn bedelende jongen. Al vroeg in april werden de paartjes Wilde Eenden en Meerkoeten geteld. Voor de late

broedvogels werd doorgegaan tot begin juli. Tijdens de MKZ-crisis heb ik uit respect voor de boeren vermeden de landerijen te betreden. Een deel van het gebied is niet in het bezit van SGL: de Eendenkooi en een groot deel van de elzenbroekbosjes. Deze bosjes zijn vanaf de paden zo goed mogelijk geïnventariseerd. Toch zullen hierdoor broedparen zijn gemist. Zoals met SGL afgesproken in het voorjaar van 2001 werd door mij het accent gelegd op de weidevogelstand, omdat hierbij de grootste veranderingen werden verwacht. Door de waarnemingen te spreiden, zowel op de dag als in het seizoen, was het mogelijk een groot aantal zingende individuen en soorten vast te leggen. Er zijn altijd soorten die er geen duidelijk territorium op nahouden en die moeilijk zijn vast te stellen. Broedvogels met een grote actieradius zoals Putter, Koekoek, Grote Bonte Specht en Vlaamse Gaai en eenden als Bergeend, Krakeend en Kuifeend blijven lastig. Het aantal broedvogels staat vermeld in TABEL 1. Voor een aantal broedvogels volgt hier een toelichting.

Toelichting bij een aantal soorten

Wilde Eend

Is enorm in aantal toegenomen. Op 4 april werden voor het gehele gebied 17 paar geteld. Op 22 mei een wijfje met 6 jongen.

Zomertaling

Voor het eerst paartjes gezien, tot in mei. Geen wijfjes met jongen.

Wintertaling

Tot eind juni paartjes en later mannetjes gezien. Geen wijfjes met jongen kunnen waarnemen.

Krakeend

Eveneens een nieuwkomer in het gebied. Op 20 juni 3 wijfjes gezien, maar geen jongen.

Slobeend

Profiteert evenals de andere eendensoorten van de uitgegraven plas en verbrede sloten. Tot ver in juni waarnemingen van paartjes, later vooral mannetjes.

Kuifeend

Ook in 1999 al spaarzaam aanwezig in de brede Kuilsloot. In 2000 een wijfje met kleine jongen gezien. Nu veel talrijker geworden, met op 22 mei 4 paar en 2 mannetjes. Geen wijfjes met pulli gezien.

Bergeend

In 1999 slechts sporadisch overvliegend te zien. Nu vaak baltsend waargenomen in en rondom de plas. Op 10 juni 3 paar, geen ouder-
vogels met jongen.

Buizerd

Broedde in 2000 met succes in het elzenbroekbos in het gebied langs de Waterhuizerweg. De jongen werden met toestemming van SGL geringd door Alwin Hut. Dit jaar verliep het broeden minder goed door een ongelukkige nestplaatskeuze. Namelijk vrij opvallend en dicht bij het nieuwe wandelpad. Het broedsel werd verstoord en geroofd (mededeling Alwin Hut). Later werd een nieuwe broedpoging geconstateerd in dezelfde nestboom. Afloop onbekend.

Havik

Broedde in 1999 met succes in de Eendenkooi (mededeling Alwin Hut). Dit broedsucces was mij onbekend.

De Havik werd in 2000 in de Eendenkooi van zijn nest weggepest door een paar Nijlganzen. Het paar week uit naar de vuilnisbelt en kreeg daar jongen. Dit jaar keerde het paar terug in de Eendenkooi en had bij controle op 5 mei een nest met 4 eieren (pers.med. Alwin Hut). Tot in juli was het paar bij het nest aanwezig. Dicht in de buurt broedt een ander Havikenpaar in de Harense Wildernis.

Sperwer

Heeft in 2000 in de polder gebroed, het mannetje ving in het broedseizoen frequent jonge huismussen in Oosterhaar. Dit jaar sporadisch waargenomen. Heeft het gebied waarschijnlijk gemeden door de voortdurende aanwezigheid van het Havikenpaar.

Meerkoet

Na de herinrichting enorm in aantal toegenomen. Alleen al rond de gegraven plas op 9 mei 11 paar met 7 nesten met eieren. Door veelvuldige verstoring en als direct gevolg hiervan predatie door Zwarte Kraaien gaan alle nesten hier in de loop van juni verloren. In afgelegen slootjes en drassige stukken doen Meerkoeten het veel beter. Langs de spoorlijn in mei en juli 3 paartjes met jongen.

Scholekster

Op 9 mei 2 paar baltsend in het telgebied. Na het late inscharen van het jongvee als gevolg van de MKZ-crisis is 1 nest op 17 mei verdwenen.

Kievit

Deze weidevogel is toegenomen en broedt hoofdzakelijk rondom de plas. Na het inscharen van het jongvee gaan nogal wat nesten verloren. Op 20 juni de eerste oudervogel met 2 jongen bij de plas en 3 broedende vogels op nesten

Kleine Plevier

Profiteert voorlopig nog van de slikkige oevers rond de plas. Tijdens alle bezoeken veelvuldig

baltsend. Op 12 juni 1 baltsend en 1 copulerend paartje. Geen jongen kunnen zien.

Tureluur

Doet het goed in de vergraven polder, vooral te vinden op het slik langs de plas en slikkige stukken in het noordelijk deel. In juni en juli alarmerende paartjes.

Watersnip

Terug van weggeweest? Op 20 mei en 10 juni een baltsend mannetje ten noorden van de plas. Buiten het telgebied ook baltsende mannetjes in opgespoten graslanden van SGL in de Onnerpolder aan de oostkant van de Dr. Ebelsweg.

Grutto

Begin hier veel later dan de andere weidevogels met vertonen van broedgedrag. Pas op 12 juni, 20 juni en 4 juli alarmerende paartjes. Blijft gelijk in aantal. Broedparen uit de naburige Bronlanden profiteren van de foerageermogelijkheden langs de plas.

Wulp

Een baltsend paartje op 23 april, maar dat was eenmalig. Het gebied is voor de Wulp na de aanleg van de kades te besloten en daardoor niet aantrekkelijk.

Ransuil

In de wijk Oosterhaar werden door mij in augustus uitgevlogen ransuiljongen gehoord. Mogelijk heeft de soort in de directe omgeving - het uitloopgebied - gebroed. De Ransuil is een aantal jaren afwezig geweest in de Oosterpolder.

Koekoek

Al jaren een kenmerkende soort voor de Oosterpolder. Vaak roepend in de Eendenkooi en de elzenbroekbossen. In 2000 een vliegvlug, bedelend jong bij onbekende waardvogel in bosjes langs het Veendijkje. Op 6 juni dit jaar een roepend paartje in het elzenbroek.

Grote Bonte Specht

Profiteert van de vele nestholtes in Eendenkooi en elzenbroekbosjes. Op 6 juni

jonge Grote Bonte Spechten gehoord in de Eendenkooi. De soort broedt eveneens in de Harense Wildernis.

Kleine Bonte Specht

Heeft volgens vogelringer Alwin Hut in 2000 gebroed in de Eendenkooi. Een nieuwe soort voor het telgebied! Op 12 en 20 mei 2001 een roepend exemplaar in de Eendenkooi.

Veldleeuwerik

In 1999 en 2000 nog met 2 broedparen in de weilanden. In 2001 hier niet vastgesteld en dus verdwenen als soort. Noordelijk van de Dr. Ebelsweg in de Onnerpolder echter wel steeds zingende mannetjes gezien en gehoord.

Graspieper

In het open veld blijft het aantal broedparen constant.

Boompieper

Neemt flink toe en volgt hiermee de landelijke trend. In tegenstelling tot de Graspieper gebonden aan bosschages als Eendenkooi en elzenbroekbos.

Gele Kwikstaart

Voor het eerst waarnemingen in het broedseizoen. Nog geen broedvogel.

Roodborsttapuit

Een Rode Lijstsoort! Het paartje bij de Waterzuivering is na de herinrichting verdwenen. Er resteren nog 2 paartjes in de ruigtes langs de spoorlijn, het geijkte broedbiotoop van deze soort.

Sprinkhaanzanger

In 2000 met 13 broedparen talrijk aanwezig langs het goederenlijntje en in de verruigende graslanden. Dit broedseizoen met slechts 4 broedparen en in vergelijking met 2000 flink afgenomen. Met name in de directe omgeving van de wandelpaden werden nu geen zangposten meer vastgesteld.

Grasmus

Blijft het als broedvogel erg goed doen en komt verspreid voor in het gehele gebied, in

het bijzonder in de vele ruigtes langs de goederenspoorlijn.

Conclusies

Voor één waarnemer is het gebied te uitgestrekt en complex om tot een goede inventarisatie te komen. Het door mij vastgestelde aantal broedparen is om die reden slechts een schatting van het werkelijke aantal. Zekerheid omtrent broeden van minder algemene eendensoorten zoals Slob-, Krak- en Bergeend, Zomer- en Wintertaling werd niet verkregen. Wel waren het hele seizoen paartjes aanwezig, maar geen wijfjes met jongen. Het aantal broedparen van deze lastige eendensoorten is in de tabel bewust laag gehouden. Door de hoge frequentie van de bezoeken, gespreid in de tijd is er toch een redelijk beeld verkregen van de aantallen broedvogels. Het totaal aantal waargenomen broedvogelsoorten vanaf 1999 bedraagt nu 60!

In vergelijking met het broedseizoen 1999 hebben vooral de Wilde Eend en Meerkoet geprofileerd van de vernatting van het gebied en zijn sterk toegenomen. Slobeend, Bergeend, Krakeend, Zomer- en Wintertaling zijn erbij gekomen als mogelijke broedvogels. Verheugend is een mogelijk broedgeval van de Watersnip. Sinds lange tijd weer eens een blattend mannetje in de broedtijd. Ook weidevogels als Kievit, Tureluur en Graspieper zijn toegenomen. Van de verruiging van de graslanden

profiteren Rietgors, Boompieper en Grasmus. Achteruit gingen de Veldleeuwerik (0), de Roodborsttapuit en de Sprinkhaanzanger. De toegenomen drukte op wandelpaden en in het veld is hiervan de oorzaak.

Door verstoring door bezoekers en vertrapping van nesten door het vee zijn nogal wat nesten verloren gegaan van groundbroeders als Scholekster, Kievit, Meerkoet, Wilde Eend en mogelijk Fazant. De geleidelijke verdroging vanaf mei van het drassige deel rond de plas had een negatieve invloed op de weidevogelstand. De erg droge gras- en hooilanden langs de Waterhuizerweg waren zelfs arm aan weidevogels. De Harskampen leken zelfs droger te zijn dan vóór de herinrichting. Ook hier minder weidevogels.

De Oosterpolder is inmiddels een ideaal pleistergebied voor doortrekkende steltlopers en voor ruiende en overwinterende eenden als Wilde Eend, Smient en Wintertaling.

De Eendenkooi, oftewel het Strooibos, blijft een uniek broedgebied voor holenbroeders als Grauwe Vliegenvanger, Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Holenduif, Boomkruiper en Gekraagde Roodstaart. Tevens biedt het bos onderdak aan de Havik. Deze predator is voor het natuurgebied uiterst belangrijk om soorten als Zwarte Kraai en Ekster onder de duim te houden. Van groot belang is de toegankelijkheid van de Eendenkooi te behouden, alleen de omgewaaide eik moet hier nog steeds weg!

Scholekster, 14 april 2002 Lauwersoog-haven.

Foto: Huub Lanthers

Tabel 1:

Overzicht van de broedvogels in 2001 in vergelijking met de inventarisatie in 1999.
Aantallen in broedparen/territoria.
+ = broedvogel, maar niet geteld.

	1999	2001		1999	2001
Wilde Eend	8	15-20	Roodborst	4	+
Zomertaling	0	1	Gekr.Roodstaart	3-4	3
Wintertaling	0	1	Roodborsttapuit	3	2
Krakeend	0	1	Merel	7	+
Slobeend	0	1	Zanglijster	4-5	+
Kuifeend	0	2	Sprinkhaanzanger	4	4
Bergeend	0	1	Bosrietzanger	11	+
Nijlgans	0	1	Kleine Karekiet	1	3
Sperwer	1	0	Spotvogel	1	0
Havik	1	1	Braamsluiper	1	+
Buizerd	1	1	Grasmus	7	10
Fazant	3-4	1-2	Tuinfluit	4	9
Waterhoen	1	0	Zwartkop	8	+
Meerkoet	2	20	Tjiftjaf	8	+
Scholekster	2-3	2	Fitis	12	+
Kievit	6-8	10	Gr.Vliegenvanger	1	1
Kleine Plevier	0	2	Matkopmees	0	1
Grutto	1-2	2	Pimpelmees	3	+
Tureluur	3	4-5	Koolmees	6	+
Watersnip	0	1	Boomkruiper	3	2
Holenduif	1	2	Vlaamse Gaai	2	2
Houtduif	2-3	<2	Ekster	1-2	1-2
Koekoek	1	1	Zwarte Kraai	1-2	3
Gr.Bonte Specht	1	1	Spreeuw	2	2
Veldleeuwerik	2	0	Ringmus	1	+
Graspieper	6-9	8	Vink	4	+
Boompieper	2-3	8	Groenling	0	1
Witte Kwikstaart	2	2	Putter	3	3
Winterkoning	6	+	Kneu	3	3
Heggenmus	2	+	Rietgors	4	7

Zoogdieren:

Op 9 juli een reeget met kalfje in het
Kale Jonkerveld bij de Eendenkooi.
De steenmarter wordt (met jongen)
gesignaleerd door zowel Jan van de

Burg als Dhr. Veenstra.

Guido Meeuwissen,
Rozengaard 2, 9753 BL Haren
050- 5347713.
e-mail: meeuwissenbuis@wanadoo.nl